



Sigla cz. 1

- [Sigla cz. 1](#)



Sigla cz. 1

Ważne daty

39 p.n.e. – powstanie pierwszej publicznej biblioteki w Rzymie z inicjatywy Asinius Polliona

po 28 p.n.e. – utworzenie biblioteki publicznej w portyku świątyni Apollina na Palatynie z inicjatywy Oktawiana Augusta

po 27 p.n.e. – powstanie biblioteki publicznej w portyku Oktawii na Polu Marsowym

Scenariusz lekcji dla nauczyciela.

I. W zakresie kompetencji językowych. Uczeń:

6. zna podstawowe techniki przekładu tekstu łacińskiego;

7. zna zasady tworzenia spójnego i zgodnego z polską normą językową przekładu z języka łacińskiego na język polski;

17) potrafi korzystać ze słownika łacińsko-polskiego przy sporządzaniu przekładu;

III. W zakresie kompetencji społecznych. Uczeń:

1. dostrzega wagę systematyczności w poznawaniu zjawisk gramatycznych i dokładności w sporządzaniu adekwatnego przekładu;

2. nabiera umiejętności szybkiego praktycznego zastosowania i ćwiczenia nowo nabytej wiedzy.

Nauczysz się

definiować pojęcie sigła;

rozwiązywać zadania związane ze znajomością sigłów łacińskich;

przedstawiać podstawowe informacje na temat bibliotek publicznych w Rzymie.

Dē bibliothēcīs

Portyk Oktawii, ok. 27 r. p.n.e., Rzym, wikipedia.org, domena publiczna

„Arete” - posąg z biblioteki Celsusa, 114 - 117 r. n.e., Biblioteka Celsusa, wikimedia.org, CC BY-SA 3.0

Stephanie Ann Frampton, „Cycero i biblioteka Lukullusa”, [w:] „Stoik w Bibliotece: Cyceron i Biblioteka Willa Lucullusa” 2015, classics.williams.edu, CC BY 3.0

„Młody mężczyzna ze zwojem papirusu”, przed 79 r. n.e., fresk z Herkulanum, Narodowe Muzeum Archeologiczne w Neapolu, wikimedia.org, domena publiczna

„Młody mężczyzna ze zwojem papirusu”, przed 79 r. n.e., fresk z Herkulanum, Narodowe Muzeum Archeologiczne w Neapolu, wikimedia.org, domena publiczna

Źródło i tłumaczenie

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Wybierz właściwą odpowiedź:

Ubi librī in bibliothēcās positī sunt?

☐ in statuīs

☐ in porticū

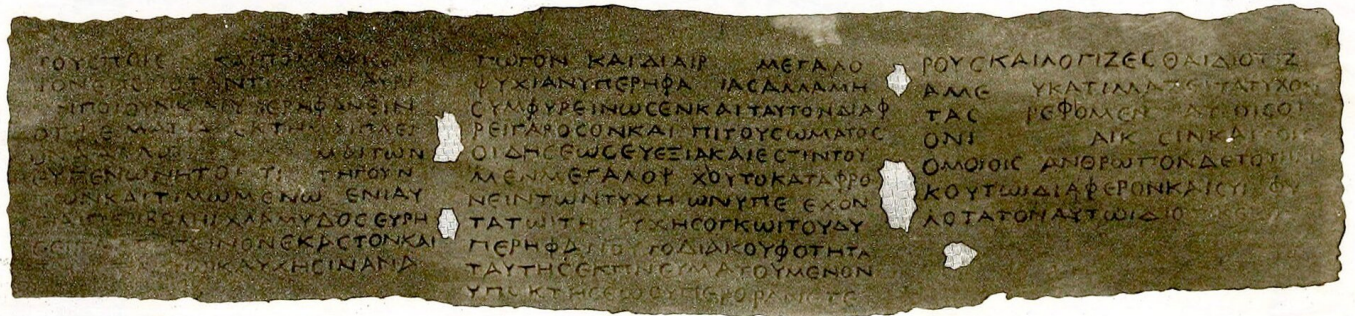
☐ in armāriīs

Biblioteki w starożytnym Rzymie



Wnętrze Villa dei Pisoni (Willa konsula Lucjusza Kalpurniusza Pizona Cezoninusa znana także jako „Willa papiusów”), przed 79 n.e., Herculaneum, Włochy, wikimedia.org, CC BY 3.0

Wnętrze Villa dei Pisoni (Willa konsula Lucjusza Kalpurniusza Pizona Cezoninusa znana także jako „Willa papirusów”), przed 79 n.e., Herkulanum, Włochy, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Villa_Pisoni_Herculaneum.jpg), CC BY 3.0



Zwęglony papirus z Herkulanum, przed 79 r. n.e., zdjęcie z książki Giacomo Castrucci „Tesoro letterario di Ercolano, ossia, la reale officina dei papiri ercolanesi, Stamperia e cartiere del Fibreno” („Skarb literacki Herkulanum, czyli prawdziwy warsztat papirusu Ercolano, drukarni i papierni Fibreno”), Neapol 1858, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Giacomo_Castrucci_-_Tesoro_letterario_di_Ercolano.jpg), domena publiczna

Pierwsza publiczna biblioteka w Rzymie powstała w roku 39 p.n.e. za sprawą Asinius Polliona, męża stanu i wodza, który zasłużył się jako mecenas literatury i nauki. Część łupów przywiezionych z wyprawy wojennej przeznaczył na założenie biblioteki w przybytku bogini Wolności w pobliżu Forum Romanum. Biblioteka podzielona była na działy: grecki i łaciński, jej sale ozdobiono portretami znakomitych pisarzy, wśród nich znajdował się portret Warrona jedynego spośród żyjących.

Za czasów panowania Oktawiana Augusta powstała najwspanialsza biblioteka Rzymu w portyku świątyni Apollona na Palatynie. Na jej organizatorów i kierowników powoływał August znakomitych uczonych i pisarzy. Trzecia biblioteka publiczna, także została założona przez Oktawiana Augusta w portyku Oktawii na Polu Marsowym.

Przykład Augusta naśladowali inni cesarze, szczególnie Wespazjan, Trajan, Hadrian. Powstawały też biblioteki w innych miastach włoskich oraz w prowincjach.



Makieta biblioteki ulpiańskiej, 114 r.. n.e., Forum Trajana w Rzymie, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ulpian_Library_model.jpg), CC BY-SA 3.0

Ćwiczenie 3

Kto założył pierwszą bibliotekę w Rzymie?

- ☐ Trajan
- ☐ Asinius Pollion
- ☐ Oktawian August

Ćwiczenie 4

Połącz w pary bibliotekę rzymską z jej opisem:

Bibliotheca Palatina

Najwspanialsza biblioteka Rzymu założona przez Oktawiana Augusta.

Biblioteka Ulpiańska

Biblioteka podzielona była na działy: grecki i łaciński, jej sale ozdobiono portretami znakomitych pisarzy.

Pierwsza biblioteka publiczna w Rzymie.

Biblioteka założona przez Oktawiana Augusta na Polu Marsowym.

Biblioteka w portyku Oktawii

Biblioteka położona na Forum Trajana w Rzymie.

Willa papirusów

Prywatna biblioteka w domu rzymskim w Herkulanum.

Ćwiczenie 5

Wybierz siglum najlepiej ilustrujące tę fotografię:



☐ A.D.

☐ D.O.M.

☐ IHS

Quae sunt sigla?

Sigla, ōrum, n. plur. Sigla dīcēbantur compendia litterārum cum ūna vel duae litterae prō integrā vōce plūribus litterīs pōnerentur. Sunt parva signa compendiī causā in scribendō inventa. Sigla igitur sunt nōtae compendiāriae, litterae singulārēs, quae vōcem integram significant. Sine hārum congītione plūrima in rē litterāriā ignōrantur, neque legī satis neque intellegī possunt.

Przekład:

Źródło

Sigla - przykłady:

N.B. - Nota bene! - zauważ dobrze, zwróć uwagę

D.O.M. – Domino Optimo Maximo – Bogu najlepszemu, największemu.; napis umieszczany na kościołach chrześcijańskich na wzór napisu na świątyni Jowisza Kapitońskiego w starożytnym Rzymie – Iovi Optimo Maximo

N.N. – non notus/ nomen nescio – nie znany, nie znam nazwiska; w terminologii prawniczej określenie osoby, której tożsamości nie ustalono.

IHS – Iesus Homo Sanctus/Iesus Hominum Salvator – Jezus Święty Człowiek/Jezus Zbawca Ludzi – chrystogram, czyli skrót, będący symbolem Jezusa Chrystusa, pochodzący od jego imienia w j. greckim, do którego w wiekach późniejszych dodano łacińskie interpretacje.

P.S. – Post Scriptum – dopisek do listu dodany na końcu, pod podpisem autora

A.D. – Anno Domini – roku pańskiego; odpowiednik wyrażenia „naszej ery” oznaczającego początek ery chrześcijańskiej liczonej umownie od narodzenia Chrystusa.

Systemy skrótów

W starożytności funkcjonował rozbudowany system skrótów. Nie wiadomo dokładnie, kiedy zaczęto stosować skróty w starożytnej Grecji. W Rzymie natomiast były one znane już od III wieku p.n.e.

W starożytności, tak samo zresztą jak i dzisiaj, skróty stosowano przede wszystkim po to, aby:

- zaoszczędzić czas piszącego;
- zapobiec szybkiemu zużyciu się materiałów pisarskich;
- poprawić prezentację graficzną tekstu poprzez wyrównanie długości wierszy lub też nadanie kolumnom jednolitej postaci;

Skrócenia zapisów spotykane w rzymskich inskrypcjach tworzone były na zasadzie **suspensji**, czyli skróceniu wyrazu w taki sposób, że pozostawała z niego tylko część początkowa. Najczęściej była to pierwsza litera danego słowa, ale zdarzało się, że Rzymianie pozostawiali czasem pierwsze dwie lub trzy litery. Przykładem suspensji będzie skrócenie wyrazu *pinxit* do liter *pinx*.

Od suspensji należy odróżnić **kontrakcję**, polegającą na utworzeniu skrócenia w taki sposób, że wyrzucano środek wyrazu, a pozostawiano jedynie jego początek i koniec. Przykładem kontrakcji będzie skrócenie wyrazu *doctor* do liter *dr*.

W starożytności dominującym sposobem skracania wyrazów była jednak **suspensja**. Całe wyrazy zastępowano więc pierwszą literą danego słowa lub kilkoma początkowymi literami (łac. *litterae singulārēs*). Stąd też skrócenia te zaczęto określać jako sigła. Dzisiaj znajdziemy

je na napisach nagrobnych, w treści dokumentów, ustaw, edyktów, a także na monetach i medalach.

Dla współczesnego czytelnika stanowią one jednak niemałe wyzwanie interpretacyjne, jako że były one jednymi z najczęściej stosowanych rodzajów skrótów. Całe szczęście, w ten sposób skracało się tylko najczęściej używane słowa oraz najpopularniejsze zwroty. Powstały więc pewnego rodzaju konwencjonalne skrócenia, które były zrozumiałe dla każdego odbiorcy. Szybko się więc zorientujecie, że sigła da się zrozumieć i polubić, a ich interpretacja wcale nie jest trudna.

Na podstawie:

Ćwiczenie 6

Ćwiczenie 7

Zapoznaj się ze słownikiem pojęć i odpowiedz, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe? Umieść odpowiedzi we właściwym miejscu:

PRAWDA

FAŁSZ

Materiałem powszechnie używanym w starożytności do tworzenia zwojów był papirus.

Bibliografia to dedykacja wpisana na pierwszej stronie książki.

Ekslibris to strona tytułowa książki.

Bibliofil to osoba, która trudni się handlem książkami pochodzącymi nie zawsze z legalnych źródeł.

Errata to spis błędów zauważonych w wydrukowanej już książce.

Siglum to skrót, używany m.in. do oznaczania fragmentów Biblii.

Słowniki

Słownik pojęć

Bibliofil

miłośnik, znawca książek.

Bibliografia

dziedzina wiedzy i działalności praktycznej obejmująca zasady opisywania dokumentów w celu ich identyfikacji (zasady opisu bibliograficznego) oraz problemy tworzenia i użytkowania zbiorów informacji bibliograficznej.

Biblioteka

instytucja, która pełni określone funkcje społeczne (badawcze, edukacyjne, kulturalne, rekreacyjne) przez planowe gromadzenie, opracowanie i udostępnianie zbiorów oraz informowanie o nich; potocznie także pomieszczenie dla książek (budynek, lokal, mebel) i księgozbiór.

Ekslibris

znak własnościowy książki, najczęściej ozdobny, wykonany w technice graficznej.

Epigrafika

gałąź nauki zajmująca się odczytywaniem i badaniem napisów - inskrypcji - i dostarczająca dzięki temu wiele źródłowych wiadomości o kulturze i dziejach społeczeństw antycznych. Niezwykle cennych zwłaszcza tam, gdzie nie posiadamy innych zabytków pisanych. Epigrafika pozwala ustalić chronologię niekiedy spornych faktów, dla językoznawstwa zaś stanowi ważne źródło wiadomości o dialektach językowych.

Errata

spis, najczęściej w postaci tabelarycznej, oraz sprostowanie omyłek zauważonych w wydrukowanej książce; załączana do publikacji w formie wkładki lub wklejki.

Kontrakcja

skrócenie wyrazu powstające przez ściągnięcie w taki sposób, że wypada środek wyrazu, a pozostawia się jedynie jego początek i koniec.

Suspensja

skróceniu wyrazu w taki sposób, że pozostawała z niego tylko część początkową. Najczęściej była to pierwsza litera danego słowa, ale zdarzało się, że pozostawiano czasem pierwsze dwie lub trzy.

Słownik łacińsko-polski

Galeria dzieł sztuki



„Arete” - posąg z biblioteki Celsusa, 114-117 n.e., Biblioteka Celsusa, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Arete.jpg), CC BY-SA 3.0

Bibliografia

E. Forcellini, G. Furlanetto, *Lexicōn Tōtīus Latīnitātis*, Patavium 1775, druk 1940.

I. Lewandowski, J. Wikarjak, *Elementa sermōnis Latīnī*, Warszawa 1983.

Mała Encyklopedia Kultury Antycznej PWN A-Z, red. Z Piszczek, Warszawa 1966.

Mała Encyklopedia Kultury Antycznej, pod red. W. Ostrowski, Warszawa 1990.

Oryginalna azetka; Encyklopedia PWN, Warszawa 2016.

W. Semkowicz, *Paleografia łacińska*, Kraków 2011.